Βιβλιοκριτικές για την "Ανάσα στο σβέρκο" Κείμενο Ουσουλτζόγλου

Χαρίκλεια Ουσουλτζόγλου, Δήμαρχος Βεροίας

Ο λόγος εκφωνήθηκε στην παρουσίαση του βιβλίου στις 19 Μαρτίου στη Βέροια

Το βιβλίο σε καθυποβάλλει απ'τη στιγμή που το παίρνεις στα χέρια σου: Κόκκινο στο χρώμα της πυρκαγιάς, τι μπορεί να συμβολίζει, φλόγες, έρωτα, πάθος παραφορά; Διαισθάνεσαι ότι δεν είναι βιβλίο που θα το αφήσεις στο κομοδίνο και θα το πιάνεις όταν θέλεις να διαβάσεις στο κρεβάτι σου κάτι να σε ηρεμήσει. Διαισθάνεσαι ότι ξεγδέρνει, υποψιάζεσαι ότι θα σε ταρακουνήσει και δε θα το ξεχάσεις εύκολα.

Μετά ο τίτλος: Τι μπορεί να σημαίνει: Απειλή, εχθρό, φάντασμα από το παρελθόν, κίνδυνο; Νιώθεις ότι κινείσαι σε τεντωμένη κλωστή.

Οντως με το που αρχίζεις το διάβασμα επαληθεύουν οι προβλέψεις σου. Είσαι συνέχεια σε εγρήγορση. Χείμαρρος η γλώσσα, ασταμάτητη η ροή, ανάγλυφοι οι χαρακτήρες, κάποιοι σε κερδίζουν, κάποιοι σε απωθούν, και για κάποιους μένεις αμήχανος και αναποφάσιστος. Και εδώ έγκειται η τέχνη της συγγραφέως που σου δυσκολεύει τα πράματα, σε κάνει να αναρωτηθείς, να ζυγίσεις, να εξιχνιάσεις, να αναλύσεις. Οπως και στη ζωή. Που όλοι μας είμαστε κι αυτό κι εκείνο, και το ενδιάμεσό τους.

Δύο οι βασικοί πρωταγωνιστές, η Λόη κι ο πατέρας της, ο Αρίστος και γύρω τους γαϊτανάκι οι δευτεραγωνιστές, τους κυκλώνουν, μπαινοβγαίνουν στη ζωή τους, τους βάζουν τρικλοποδιά ή τους συμπαραστέκονται, γίνονται καταλύτες ή πυροδοτούν τις εξελίξεις.

Η Λόη ανάμεσα στους δύο άντρες της ζωής της, ανάμεσα στο σύζυγο και στον εραστή, έρμαιο των βαθύτατων φόβων της που δυνάστεψαν τη ζωή της. Δεσπόζει στο βιβλίο, διχάζει τους αναγνώστες με την αμφισημία της, τους κερδίζει και τους χάνει, την λυπάσαι τη Λόη και την συμπονείς, την απορρίπτεις με το δείκτη τεντωμένο σε μια απόπειρα ηθικολογικής προσέγγισης, την απεχθάνεσαι κάποιες στιγμές, κάποιες άλλες όμως σε κερδίζει με τη γενναιότητά της, τις μάχες που δίνει ενάντια στο περιβάλλον της και ενάντια στον εαυτό της. Η Λόη δεν παριστάνει, δεν προσποιείται, δεν επιδιώκει να γίνει αγαπητή, η Λόη είναι. Και αυτό τα λέει όλα.

Και πίσω απ'όλους αυτούς τους ήρωες απόμακρη, αδιαπραγμάτευτη, ανελέητη η Μεγάλη Ιστορία, άγει και φέρει τους ανθρώπους, σφραγίζει τη μοίρα τους, αλλάζει τα δεδομένα τους.

Θύμα των ιστορικών αδιεξόδων ο πατέρας της Λόης, ο Αρίστος, εθελοντής στον Ισπανικό Εμφύλιο, ένας από τους τετρακόσιους Ελληνες που πολέμησαν και θυσιάστηκαν σ'αυτόν τον άχαρο πόλεμο, αποδεικνύει κάτι που όπως φαίνεται είναι πολύ σημαντικό για τη συγγραφέα, ότι το κακό ενδημεί μέσα σ'όλους τους ανθρώπους και είναι θέμα συνθηκών να βγεί στην επιφάνεια και να μεταμορφώσει έναν ήρωα των μαχών, που με αυτοθυσία και κίνδυνο να τουφεκιστεί, σώζει κάποιον από το αντίθετο στρατόπεδο, γιατί αυτό του υπαγορεύει η ανθρωπιά του, σε ένα ανάλγητο τύραννο μέσα στην ίδια του την οικογένεια.

Μ αυρίλα μέσα το σπιτικό τους, φόβος ατέρμονας από το πρωί μέχρι το βράδυ, απειλή και ανέχεια, γιατί ο Αρίστος δουλεύει όταν θέλει και δεν προσφέρει τίποτε από το μεροκάματό του στην οικογένεια. Όλα τα βάρη τα κουβαλάει η μάνα της Λόης για να μπορέσει να συντηρήσει τα πέντε παιδιά της. Τίποτε δεν την πτοεί, ούτε τα μεθύσια του αχαϊρευτου, ούτε το ξυλοφόρτωμα, ούτε οι γκόμενες που κουβαλάει αδιάντροπα στο σπίτι, τυφλός ο έρωτάς της και κυρίαρχος.

Όχι, η Λόη δε θα μοιάσει τη μάνα της, αυτή δε θα πιαστεί θύμα στη θηλειά του έρωτα, αυτή θα ορίσει τον εαυτό της, ο έρωτας μόνο δεινά προξενεί, σου αφαιρεί τον έλεγχο κι όταν εμφανίζεται μπροστά σου σαν τον ταύρο που ξεκοίλιασε τη μάνα της – γιατί ήταν κουρασμένη; γιατί είχε βαρεθεί τη ζωή της, τον κάματο και τις ευθύνες και στάθηκε απέναντι στον ταύρο, ξέροντας τι την περίμενε; γιατί;- τότε γίνεσαι και σύ θύμα του και καταστρέφεσαι.

Θα μπορέσει η Λόη να δεθεί με τον Μηνά που τη βγάζει από την ένδειά της, από τις λαϊκές που δουλεύει, από τις καντίνες και από τα μπουζουκομάγαζα, την τυλίγει με την αγάπη του, λατρεύει το χώμα που πατάει; Είναι αυτός η λύση, το απάγκιο, η ευτυχία;

Γιατί παίζει η Λόη τα πάντα κορώνα γράμματα; Τι εισπράττει από επιπόλαιες γνωριμίες, σμιξίματα της μιας βραδιάς; Τι σημαίνει γι αυτήν η εμφάνιση του Ρασίντ στη ζωή της;

Θα γίνει μαζί του ευτυχισμένη ή επαληθεύονται στο πρόσωπό του αυτά που προσπαθεί να ξορκίσει μια ολόκληρη ζωή;

Η κεντρική ιδέα του μυθιστορήματος είναι αυτή. Μόνο που η συγγραφέας δεν περιορίζεται μόνο σ’αυτήν. Ο χώρος και ο χρόνος της πλαταίνει, από τη Δράμα μεταφερόμαστε στην Κρήτη και στην Ισπανία και στη Σιβηρία και στην Αίγυπτο.

Δίνεται βήμα και στα δευτερεύοντα πρόσωπα γιατί πάντα η συμπεριφορά ακόμα και οι αδιόρατες και ανεπαίσθητες αλλαγές της μπορούν να επηρρεάσουν θετικά ή αρνητικά τον κοινωνικό περίγυρο.

Είναι προφανές ότι η συγγραφέας αγαπάει και φέρεται με τον ίδιο τρόπο σ’όλους αυτούς που πλαισιώνουν τους βασικούς συντελεστές. Οι ιστορίες τους είναι καθοριστικές, διευρύνουν το οπτικό πεδίο του αναγνώστη, είναι εξίσου ενδιαφέρουσες με την βασική πλοκή και ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα όπου κάθε ιστορία δεν έχει διασαφηνισμένα όρια, εισβάλλει σε μία άλλη, συμπληρώνει ή της αφαιρεί στοιχεία, την τονίζει ή την αποδυναμώνει.

Ούτε στο δεύτερο βιβλίο της που επίσης από αυτό το βήμα το παρουσίασα πριν από τρία χρόνια, αλλά ούτε και σ’αυτό η συγγραφέας ακολουθεί γραμμική αφήγηση. Ο φακός της κινείται μπρος πίσω και φωτίζει παρόν και παρελθόν, σκοτεινά μυστικά, και πληγές ανεπούλωτες.

Εξυπηρετεί τη δράση της χρησιμοποιώντας διάφορα είδη, λογοτεχνικά και μη, ποίηση, λαϊκό τραγούδι, αλληλογραφία, φωτογραφίες.

Ετσι ο αναγνώστης δεν βαριέται, βρίσκεται συνεχώς μπροστά σε κάτι που τον προβληματίζει, τον προκαλεί και του εξάπτει τη φαντασία. Αυτή η πολυγλωσσία στα κείμενα της συγγραφέως αποτελεί και ένα δυνατό ατού για τη δυναμική του βιβλίου